

STARI GRAD ČANJEVO

TATJANA TKALČEC

Institut za arheologiju

Ulica grada Vukovara 68, HR - 10000 Zagreb

tatjana.tkalcec@IARH.tel.hr

Autorica iznosi opis stanja jednog od najslabije očuvanih srednjovjekovnih tvrdih gradova sjeverozapadne Hrvatske - Starog grada Čanjeva podignutog na istaknutom stjenovitom brijegu na jugozapadnim kalničkim obroncima. Donosi pregled podataka o srednjovjekovnom posjedu Čanjevo i castrumu Chanyo iz povijesnih izvora.

Kako brzo nestaje naših drevnih gradjevina poznato je svakomu, koji je njihovu sudbinu pratio barem zadnja dva tri desetogodišta. Koliko će istom tečajem tekućeg vijeka opustjeti još danas cijelih gradova i drugih povijesnih gradjevina, kolikim opet razvalinama nestat će traga!

U nas se veoma malo brine za naše stare gradjevine, pa makar i imale najslavniju prošlost. Izim gradova nalazećih se u posjedu općina, ne uživaju nikakove druge gradjevine zaštitu zakona.

Oživjeti i sačuvati valja uspomenu na nađene drevne gradjevine i njihove slavne gospodare. Potomstvu našem valja je predati, da bude znalo poštivati i one hrpe kamenja što nekoć bijahu ponosni gradovi, sveti hramovi božji, ognjišta kulture i branici hrvatske domovine. (Laszowski 1902: XII)

U slikovitom potkalničkom krajoliku krije se još jedan spomenik burne prošlosti - ruševine starog grada Čanjeva. Vrijeme i čovjek učinili su svoje te danas u skromnim, no ne i manje značajnim, ostacima kamenog grada, obraslog divljim raslinjem, trnjem i drvećem, možemo tek naslutiti njegov prvobitni izgled. Selo Čanjevo, općina Visoko, smješteno je na jugozapadnim obroncima Kalničkog gorja, dijelom uz cestu a dijelom sjeverno od ceste Breznica - Križevci (između Finčevca na istoku i Visokog na zapadu). Utvrda, stari grad ili burg podignut je na izuzetno povoljnom geostrateškom položaju, na krajnjem jugozapadnom stjenovitom izdanku izduženog brdovitog lanca koji se pruža u smjeru jugozapad - sjeveroistok (nadmorska visina 320 m), iznad samog sela na položaju koji dominira krajolikom vinograda i šljivika (slika 1). Južno od starog

grada prostire se nizinski, blago brežuljkasti kraj koji je gusto naseljen i povezan prometnicama (slika 4, slika 5). S tog se položaja mogao nadgledati okolni brdovit kraj i cijela nizina, a bila je moguća i optička komunikacija s utverdama na Velikom i Malom Kalniku.

Na najbližem, nešto nižem, jugozapadnom brdu vadi se kamen. Mještani brdo s utvrdom zovu *Gradski vrt*, a kamenolom *Kamnik*. Radovi u kamenolomu uzrokuju vibracije zemlje te imaju štetne posljedice na statiku šireg područja (slika 3). Tijekom 1997. godine izvršeno je čak probno geološko bušenje unutar utvrde Čanjevo s namjerom da se i odavde eksploatira kamen. Tom je prigodom utvrda Čanjevo jako oštećena. Strojnim radovima uništen je površinski arheološki sloj, probijen je bedemski plašt i oštećeni su zidovi ulaznog prostora i branič kule. Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske obustavila je i zabranila sve daljnje intervencije na Starom gradu Čanjevu te ocijenila kako je taj razorni čin uzrokovao neprocjenjivu štetu.

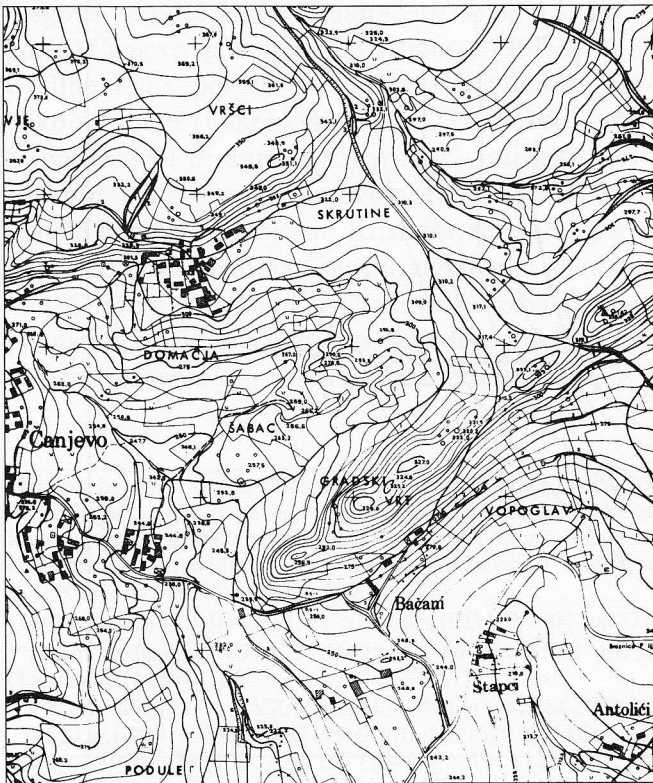
Utvrda je uvedena u Registar arheoloških nalazišta pod brojem 269 kao Stari grad Čanjevo (Registar 1997:113).

Prilaz starom gradu bio je sa sjeveroistočne strane i to blago brjegovitim predjelom, a zatim uskim izduženim prirodnim hrptom strmih obronaka, iskorištenim kao prilazni put koji je preko nekoliko proširenih zaravni vodio do krajnjeg jugozapadnog uzvišenja s dvije zaravni koje je predstavljalo središte i najčvršću točku utvrde. Na sjeveroistoku se nalazi još jedna, niža zaravan, odvojena od spomenutih većim jarkom te možemo pretpostaviti da se ovdje nalazila ulazna konstrukcija s pokretnim mostom. Na toj nižoj

zaravni također se pod zemljom naziru tragovi arhitekture koji ukazuju na veći raster kompleksa čanjevačke utvrde. Istaknuta zaravan na kojoj se najbolje prepoznaju ostaci kamene utvrde tlocrtno je ovalnog oblika 17 x 11 m, no njene padine su također iskorištene za gradnju obrambenog sklopa. Tako su na sjevernoj strani vidljivi dijelovi zidova - obrambenog plašta (slika 6). Građeni su od lokalnog kamena. Na vanjskom plaštu ugrađeni su veliki kameni blokovi, unutrašnje su stijene izgrađene također od obrađenog kamena, dok je zid iznutra bio zapunjen komadima nepravilnog kamena. Zid širine oko 1,50 - 1,60 m (u podnožju i oko 2 m) očuvan je u dužini od oko 18,80 metara (od toga je 2,60 metara dužine zida pod zemljom). Od ostalih struktura sačuvani su još samo tragovi dviju (kružnih?) kula: na najvišoj zaravni jugozapadna kula i na nižoj sjeverna kula, a jedva prepoznatljivi obrisi zidova (?) koji okružuju obje zaravni tlocrtno su nejasni (slika 2).

Čanjevo je u srednjem vijeku pripadalo velikoj srednjovjekovnoj Križevačkoj županiji. U povijesnim se izvorima prvi puta 1290. god. spominje zemlja Čanjevo (*terra Chanow*) koju Ivan, ban Slavonije i župan u Požunu i Željeznom, daruje Ivanovu sinu Nikoli.¹ Ispravu je kralj Andrija III. potvrdio 29. studenog iste godine. Matej, sin Nikole, prodao je to

zemljište magistru plemiću Jakobu Malom za 50 maraka (Buturac 1979:47). Čazmanski kaptol 1312. prepisuje opis međa posjeda Čanjevo (*terra Chanho*) iz povelje Andrije III. na molbu župana Jakova Malog. Međaši posjeda su brdo Lupoglav, potok Čano (*Chano*) i cesta prema Paki.² Na temelju isprave bana Ivana, Henrikova sina, ban Slavonije Nikola 1323. godine potvrđuje pravo na posjed Čanjevo Emeriku, sinu plemića Farkaša.³ Sljedeće, 1324. godine ban Nikola na saboru plemstva kraljevine Slavonije potvrđuje plemiću magistru Jakobu Malom posjed Čanjevo (*possessio Chanow*).⁴ U ispravi križevačkog župana magistra Stjepana, sina bana Pavla, 1334. godine spominje se Petar iz Čanjeva i njegov sin Nikola koji ulazi u posjed imanja Mikovce.⁵ Godine 1347. u ispravi u kojoj koprivnički građanin Valentin zamijenjuje svoju zemlju Sloboštinu spominje se sin plemića Emerika župan Dionizije od Čanjeva (*de Chanow*) te Petrov sin Nikola od Čanjeva (*de Chanow*). Iz isprave je vidljivo da Dionizije i Nikola imaju zemlje (vinograde?) tik jedan do drugoga.⁶ Dionizije od Čanjeva (*de Chanouch*) 1350. g. prodaje neku svoju zemlju pred križevačkim županom Tomom.⁷ U ispravi iz 1368. godine župan Lovro, zamjenik župana Križevačke županije magistra Ladislava odgađa parnicu plemenite gospođe Bagače, svečano proglašenom kćeri Emerika od Čanjeva (*de*

Slika 1: Položaj Starog grada Čanjevo (topografska karta u izvorniku Budinščina 27, M 1:5000)

¹ Isprava izdana 20. siječnja 1290. u Soltunu (CD VI: 684, br. 577; Buturac 1991: br. 54)

² Isprava izdana 6. prosinca 1312. u Čazmi (CD VIII: 324., br. 267; Buturac 1991: br. 66)

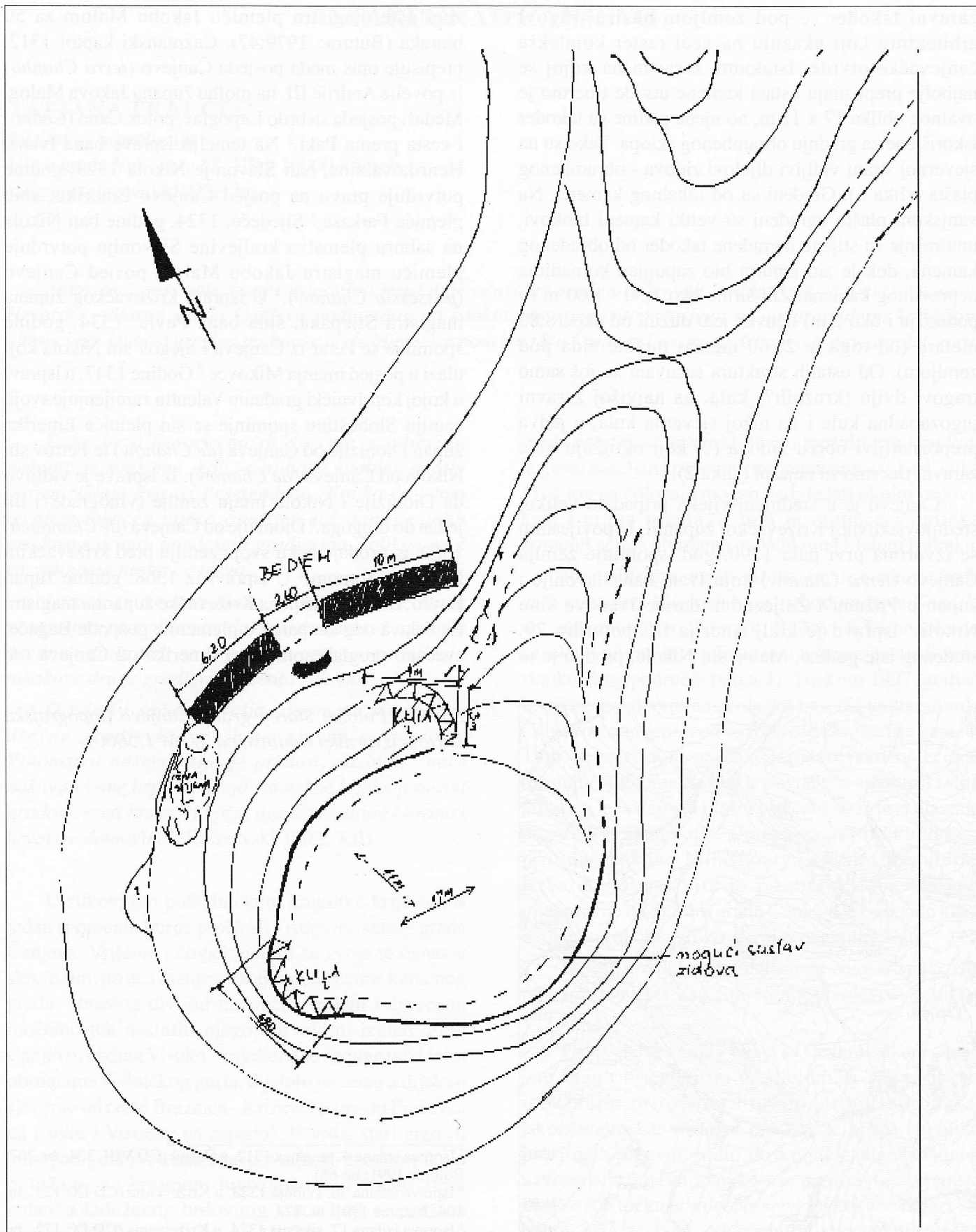
³ Isprava izdana 30. svibnja 1323. u Križevcima (CD IX: 122., br. 104; Buturac 1991: br. 77)

⁴ Isprava izdana 17. siječnja 1324. u Križevcima (CD IX: 172., br. 139; Buturac 1991: br. 79)

⁵ Isprava izdana 25. travnja 1334. u Križevcima (Buturac 1991: br. 91)

⁶ Isprava izdana 24. travnja 1347. (CD XI: 362., br. 275)

⁷ Isprava izdana 6. veljače 1350. u Križevcima (CD XI: 574., br. 435)

Slika 2: Ostaci i tragovi arhitekture - skica (crtež: T. Tkalčec; crtež nije u mjerilu)

Chanouch), a udovice Dionizija od istog Čanjeva (*de eadem Chanouch*), protiv Benedikta i Petra, sinova Dionizija (koji je sin Emerika od Čanjeva).⁸ Nejasnoća oko identiteta gospođe Bagače i njenog pokojnog supruga Dionizija razriješana je naslovom isprave, napisanom na njezinoj vanjskoj strani, gdje stoji kako je gospođa Bagača udovica Dionizija, sina Kuzme (*Dionisii fili Cosme*). Godine 1371. spominju se sinovi Dionizija od Čanjeva (*de Chanouch*) Nikola, Benedikt i Petar koji pred hercegom Karlom Dračkim prosvjeduju protiv Dominikovog Ivana i Mihajlovog Stjepana od Otoka da su ih ometali u njihovim dijelovima posjeda Otok.⁹ Nadalje se Čanjevo spominje u ispravi iz 1382. godine gdje županijski sud u Križevcima zabranjuje jobagionima u Velikom Kalniku otimanje šume u posjedu *Chonow* (Buturac 1991: br. 173). U dokumentu iz 1393. godine vidljivo je da je Dionizijev sin Benedikt obnašao ulogu kaštelana u Salmaru (Tanodi 1942: 31., br. 33). Kralj Žigmund potvrđuje 1397. godine Mihajlu i Tomi iz Sv. Jerneja (Gušcerovec) plemstvo i posjede zbog njihovih ratnih zasluga. Između ostalih, dodijeljeno im je i Čanjevo (Buturac 1991: br. 202). Godine 1403. sinovi Nikole iz Čanjeva (*Chanolch*) primaju nagradu od Emerika Bebeka, vranskog priora, u ime kralja Ladislava Napuljskog (Buturac 1991: br. 219). Od 1459. do 1500. godine vlasnik je Čanjeva Juraj Špirančić, a kasnije njegova udovica Klara (Buturac 1979: 47). Dalje se posjed Čanjevo spominje 1505. (Buturac 1991: br. 321). Godine 1513. posjed u Čanjevu (*Chanyowcz*) ima Nikola Ebrezi (Laszowski 1905: 27). Nakon Juraja Špirančića ili Špiraneca (*Spyrancz, Spiranchych*)¹⁰ tijekom 16. stoljeća Čanjevom gospodare članovi obitelji *Praschocz*: Stjepan, Kristofor, Juraj i Stjepan.¹¹ U tim se dokumentima Čanjevo uglavnom spominje kao *Chanyo. Castrum* u Čanjevu se prvi puta (u poznatim ispravama) izričito navodi u Zaključcima hrvatsko-slavonskog sabora održanom u Zagrebu 7.

⁸ Isprava izdana 3. srpnja 1368. u Križevcima. Buturac je nejasan u svezi Bagačina podrijetla - ona nije rođena kći Emerika. Također krivo pretpostavlja kako su Benedikt i Petar njeni pastorki. U Codexu diplomaticus krivo je prevedeno da je Bagača Emerikova udovica. (CD XIV: 147., br. 96; Buturac 199: br. 145)

⁹ Isprava izdana 10. kolovoza 1371. u Zagrebu (CD XIV: 364., br. 273)

¹⁰ Adamček-Kampuš 1976: 14 (1495. g.), 16 (oko 1500. g.), 25 (1507. g.), 51 (1517. g.)

¹¹ VZA IX: 85 (1543. g.); VZA VIII: 113 (1557. g.); MHSI. XXXIX: 7 (1557. g.), 200 (1568. g.), 257 (1569. g.), 280 (1570. g.); Adamček-Kampuš 1976: 120 (1520. g.), 137 (1543. g.), 161 (1554. g.), 233 (1570. g.), 258 (1573. g.), 272 (1574. g.), 287 (1567. g.), 306 (1578. g.), 319 (1582. g.), 346 (1588. g.), 366 (1596. g.), 450 (1598. g.), 576 (1600. g.)

ožujka 1557. g. (*castrum Chanyo*).¹² U kolovozu iste godine zastupnici štajerskih, koruških i kranjskih staleža razlažu u Beču stanje utvrda i vojske na hrvatskoj i slavonskoj krajini i mole što veću potporu od njemačkog carstva i cara Rudolfa te se između ostalih spominje i Čanjevo (*Tschemia*).¹³ Uz *castrum Chanyo* uvijek se vežu imena obitelji Prašoci. Godine 1570. spominje se Kristoforova *arx Chanyo* (*Christophorus de Praschocz*) koju je trebalo obnoviti radi obrane od Turaka.¹⁴ Godine 1600. Čanjevo se prvi puta spominje u njegovom današnjem jezičnom obliku (*castrum Chanievo*).¹⁵ Prestankom turskih prijetnji utvrda Čanjevo gubi svoju važnost te se neposredno ispod stjenovitog brda na kojem se nalazila podiže barokna kurija (Đurić 1981: 51). Od 1677. do 1689. godine vodi se parnica za Čanjevo između Franje Jelačića i Franje Ivanovića koji je silom zauzeo dvorac¹⁶ i posjed Čanjevo. Jelačić je poveljama dokazao svoje pravo na Čanjevo. Godine 1741. Adam Najšić u ime potomaka Franje Jelačića vodi parnicu za posjed Čanjevo te za Gornji i Donji Raven. 1745. vlasnici su Čanjeva malodobna djeca pokojnog Sigismunda *Skerlecza*, pa Hrvatski sabor određuje Miju Husinca za skrbnika plemićkog posjeda i zgrada u Čanjevu i Ravnu (Buturac 1979: 47).

Buturac spominje da su i u Čanjevu, između ostalih potkalničkih mjesta, bili kalnički jednoselišni plemići (plemenitaši koji žive na okupu u nekim manjim *plemenitim selima* južno i zapadno od gore Kalnika (Buturac 1979:16). Jednoselišni plemići (*nobiles unius sessionis*) bili su mali posjednici, nisu dolazili u Hrvatski sabor, niti u većoj mjeri utjecali na politički i društveni život Hrvatske. Imali su samo jedno selište ili sesiju zemljišta, tj. 24 do 32 jutra. Zovu ih također seljačko plemstvo, slobodnjaci, libertini, predijalci (Buturac 1979:16). Buturac navodi da su jednoselišni plemići već od sredine 14. stoljeća tražili neke povlastice te kako se o tome raspravljalo u Hrvatskom saboru. Jednoselišne plemiće u Čanjevu, između ostalih, spominje u kontekstu 15. stoljeća. U povelji iz 1613. godine - novoj darovnici kalničkim plemenitašima koja im potvrđuje njihove posjede i kurije (kuće) - Čanjevo se više ne spominje.

¹² MHSI. XXXIX: 7

¹³ MHSI. XV: 35

¹⁴ MHSI. XXXIX: 280

¹⁵ Adamček-Kampuš 1976: 576 (1600. g.)

¹⁶ Ovdje se radi o baroknom dvorcu, odnosno kuriji koja je podignuta podno čanjevske utvrde, kada je ona napuštena.

Slika 3: Pogled iz kamenoloma na položaj Starog grada Čanjevo, (sve snimila T. Tkalčec 29. 01. 2000.)

Slika 4: Pogled na lokalitet s juga

Đurić 1991. opisuje kako su od čanjevske utvrde ostala samo dva zida kule koja je bila okrenuta prema sjeveroistoku, kao i dio obrambenog zida na podnožju brda s iste strane (Đurić 1991: 144)¹⁷. Navodi kako je utvrda s okolnim imanjem jedno vrijeme bila u vlasništvu plemića Nikole Bogdana¹⁸. Prestankom njene vojne funkcije, napuštena je te se ispod stijene u pitomijem krajoliku gradi jednokatni barokni dvorac. Kako je Čanjevo bilo i u vlasništvu obitelji Ožegović, njima se pripisuje izgradnja kurije.

U nedalekom selu Visokom nalazi se gotička crkva koja je barokizirana u 18. stoljeću. Na njenom je mjestu nekada stajala romanička crkva koja se spominje 1111. godine. Iako je baroknim restauracijama i pregradnjama izgubila puno od svojih izvornih gotičkih obilježja, ipak je očuvano gotičko svetište (gdje su mnogi gotički elementi prekriveni baronima, primjerice gotička rebra su prekrivena štukaturama, a prozori zazidani ili izmijenjeni), a od posebnog je značaja trokatni gotički zvonik s očuvanim izvornim prozorima na tornju. Na drugom katu, na vanjskoj fasadi, nalaze se četiri grba kojima nije utvrđena pripadnost i značenje (ruka s mačem, lav pod palmom, ruka sa cvijetom i nejasni lik, ptica sa zmijom) (Đurić 1991: 144).

Diljem Hrvatske od 12. stoljeća pa do kraja 15. i još u 16. stoljeću grade se utvrde (burgovi građeni od kamena, rijeđe opeke ili drva, zatim zemljane utvrde - gradišta) formirajući na taj način srednjovjekovnu obrambenu mrežu koja je bila raspoređena tako da su sve važnije rijeke, prijevoji planina i putovi mogli biti branjeni. Uglavnom su to bili plemićki burgovi ili tzv. feudalni tvrđi gradovi (Kruhek 1994:178) koji su bili utvrđeno sjedište feudalnog gospodara. Građeni su na istaknutim, geostrateški povoljnim položajima i često su nepravilnog oblika jer se njihov arhitektonski sklop prilagođuje prirodnim uvjetima zemljišta. Veliki poticaj za gradnju novih utvrda dala je provala Tatara u Hrvatsku 1241. godine. Kralj sve učestalije dijeli pravo na gradnju privatnih utvrda i utvrđenih gradova plemićima i feudalnim gospodarima te se uspostavlja

tzv. sustav tvrđava - *sistemma castrorum*. Utvrđeni feudalni gradovi čuvali su sigurnost i moć svojih gospodara, ali su ujedno imali važnu ulogu u obrani cijele zemlje u opasnim ratnim vremenima (primjerice u razdoblju hrvatskih protuturskih ratova od kraja 15. do 18. stoljeća). Pojavom drugačije vrste oružja krajem 15. i u 16. stoljeću (topništva za razliku od dotadašnjeg ratovanja hladnim oružjem) dolazi do graditeljskog prilagođavanja gradova novim potrebama obrane. Dolazi i do pojave novog tipa utvrde - kaštela koji su tlocrtno pravilniji i kod kojih se odabrano mjesto prilagođava donesenom planu gradnje. Namjena kaštela je i stambena i obrambena, a zbog svoje tlocrtno pravilnosti bili su djelotvorniji u obrani od topničkih napada. U 16. stoljeću učestala je gradnja kaštela za razliku od burgova koji se ili napuštaju ili nastoje obnoviti i, kako smo već spomenuli, prilagoditi novim potrebama obrane. U 17., a osobito u 18. stoljeću nakon utvrđivanja granica prema zaključcima mira u Svistovu 1791. godine, dolazi do propadanja starih utvrda, do tada čuvanih feudalnih tvrđih gradova i kaštela i grade se dvorci i ladanjske kurije.

Zanimanje za stare utvrde u našim krajevima traje od davnih vremena, ali nažalost nema velikih pomaka u njihovom arheološkom istraživanju i konzervaciji¹⁹. Još u 17. stoljeću Ivan W. Valvasor u svome djelu *Ehres des Herzogthum Krains* piše o starim građevinama Slovenije, a u knjizi XII. obrađuje i neke hrvatske gradove. U 19. stoljeću starim su se gradovima bavili Ivan Kukuljević Sakcinski i Radoslav Lopašić, a početkom 20. stoljeća Emilij Laszowski i Gjuro Szabo. Ono što je Laszowski istaknuo kao problem još 1902. godine (citirano u uvodnom dijelu teksta) stoji i danas: stanje srednjovjekovnih utvrda u Hrvatskoj je, za razliku od susjednih nam zemalja, vrlo kritično - one su mahom neistražene, nezaštićene i nekonzervirane te iz dana u dan podložne daljnjem propadanju. Jesu li tome uzrok nedostatak novčanih sredstava ili možda nedostatak svijesti o vrijednosti tih kulturnih spomenika i nedostatak kulturološki usmjerenog poduzetnog duha u Hrvatskoj - zasebna je tema kojom su se već bavili neki stručnjaci. Pozitivan i vrijedan pomak su radovi ponekih stručnjaka koji se bave tom problematikom, navedimo samo neke: Zorislav Horvat, Milan Kruhek, Drago Miletić. Ističe se potreba za formiranjem informativnog centra za kastelologiju Hrvatske i za proširivanjem suradnje stručnjaka raznih disciplina radi

¹⁷ Njegov opis ne podudara se s današnjom situacijom na terenu. Čini se da je Đurić crpio podatke iz svojih putnih bilježaka iz 1970. godine.

¹⁸ Đurić je podatak preuzeo od Stjepana Beloševića. Belošević kaže kako se vozeći od Sudovca dalje istočno prema Kalniku nalazilo na brežuljku s desne strane dobro Čanjevo Donje s *visokim starinskim dvorom*. Dobro je nekad bilo vlasništvo Zdenčaja od Zahromićgrada koji su ga 1873. prođali grofu Ditrichu Merveldtu. Merveldt je Čanjevo prođao barunu Hahnsteinu 1897. g. Barun Hahnstein je dvorac obojao u bojama hrvatske trobojnice. Zbog crvenog krova, seljaci su dvorac nazvali *Črleni grad*. Hahnstein je Čanjevo prođao nekom konzorciju koje je raspacijalo zemljište i grada je nestalo (Belošević 1926: 137-139).

¹⁹ Izuzetak su rijetki stručno arheološki istraživani i konzervirani stari gradovi. Velika je opasnost od nestručnih istraživanja, odnosno prekopavanja ruševina starih gradova, kojima se može učiniti samo šteta i nepovratni gubitak informacija.

Slika 5: Pogled na lokalitet s jugoistoka

Slika 6: Detalj ostataka зида bedema

svestranijeg pristupa problematici te potrebu za konkretnijom podrškom društva i odgovornih ljudi (Kruhek 1994a). Nadamo se da će se ostvariti nastojanja na očuvanju ove kategorije kulturno-povijesnih spomenika- jedinih ostataka profanog graditeljstva srednjovjekovnog razdoblja na širokom prostoru sjeverne Hrvatske.

Kada je zaista izgrađena utvrda Čanjevo iz poznatih povijesnih dokumenata nije vidljivo. Utvrda je dobila ime po naselju koje se još u ranijim vremenima razvilo. Iako se tijekom 14. i 15. stoljeća Čanjevo relativno često navodi u povijesnim dokumentima, nema spomena utvrde sve do sredine 16. stoljeća kada se navodi *castrum Chanyo*. Na osnovi toga mogli bismo pretpostaviti da je izgrađena negdje u 15. ili početkom 16. stoljeća. Tome u prilog išao bi i podatak da su ostaci njenih kula kružnog tlocrta što je odlika gotike i kasnijih vremena dok su prvobitni romanički kameni gradovi imali branič kule kvadratična tlocrta. Međutim, bez jasne tlocrtne slike čanjevačkog grada, kao i utvrđivanja svih njegovih graditeljskih faza te istraživanja pokretnih materijalnih ostataka koji se kriju u naslagama njegovih kulturnih slojeva, vrijeme nastanka i starost Starog grada Čanjeva ostaje nam nepoznanica. Svakako bi velike rezultate pržila arheološka istraživanja njegovih, čak u najnovije vrijeme oštećenih ostataka, a možda će i daljnja obrada povijesnih listina u arhivima Hrvatske i izvan zemlje u budućnosti iznijeti na vidjelo neki stariji dokument o Starom gradu Čanjevu.

LITERATURA

- ADAMČEK, Josip-KAMPUŠ, Ivan (1976): *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Liber, Zagreb.
- BELOŠEVIĆ, Stjepan (1926): *Županija varaždinska i slobodni kraljevski grad Varaždin*, Zagreb.
- BUTURAC, Josip (1979): *Povijest Gornje Rijeke i okolice*, Gornja Rijeka.
- BUTURAC, Josip (1991): *Regesta za spomenike Križevaca i okolice 1134-1940*, Križevci.
- ĐURIĆ, Tomislav (1981): Stanje srednjovjekovnih gradina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, *Muzejski vjesnik* 4, Bjelovar.
- ĐURIĆ, Tomislav (1991): *Stari gradovi, dvorci i crkve sjeverozapadne Hrvatske*, Koprivnica.
- KRUHEK, Milan (1994): Fortifikacijsko graditeljstvo i obrana hrvatskih zemalja tijekom stoljeća, *Gazophylacium*, 3-4:173-194, Zagreb.

KRUHEK, Milan (1994a): Povijesni izvori, problem istraživanja i čuvanja starih gradova, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 23 (1-2): 34-37, Osijek.

LASZOWSKI, Emilij (1902): *Hrvatske povjesne gradjevine*, Zagreb.

LASZOWSKI, Emilij (1905): Listine općine sv. Jelene Koruške kod Križevaca, VZA, VII, Zagreb.

SZABO, Gjuro (1920): *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb.

TANODI, Zlatko (1942): Poviestni spomenici slobodnog kraljevskog grada Varaždina, *Zbornik isprava 1209-1526 iz Arhiva grada Varaždina*, sv. I, Varaždin.

IZVORI

CD Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. (Smičiklas, Tadej) Zagreb, 1904.-1934.

MHSI. Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Zagreb, 1863. -

REGISTAR Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske, drugo dopunjeno izdanje, Bjelovar, 1997.

VZA Vjestnik kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva. Zagreb, 1899.-1908.

Summary

THE OLD CASTLE OF ČANJEVO

The old castle of Čanjevo was built in the southwestern foothills of Kalnik, at a carefully selected location from which it was possible to oversee the region and communicate visually with the fortifications on Veliki and Mali Kalnik. It is one of the least preserved Medieval fortifications of northeastern Croatia. Historical records of the late 13th century refer to Čanjevo as land (*terra*), later as property (*possesio*) and *castrum Chanyo* is not mentioned until 1557. Archaeological research would be necessary to establish when the castle was built (whether it was immediately after the Tatar invasion of 1241, when the so-called *sistemma castrorum* was established, or near the end of the Late Medieval period) and determine the stage-development of this fortification. The Čanjevo fortification lost its significance and was abandoned in the 17th century, as soon as the danger of Turkish invasions no longer existed, and a little further below a Baroque manor was built.